

FÜGGETLEN RENDÉSZETI PANASZTESTÜLET

☒: 1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19.

☎: 441-6501

Ügyszám: 228/2008/Pan.

A Független Rendészeti Panasztestület

16/2009. (I. 28.) számú

állásfoglalása

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) a történelmi lakos panaszos¹ 2008. szeptember 22-én előterjesztett panaszára indult eljárásban a 2009. január 28-án megtartott zárt ülése alapján – dr. Juhász Imre elnökhelyettes, testületi tag és Fráterné dr. Ferenczy Nóra testületi tag különvéleményével – született állásfoglalását

á t t e s z i

az intézkedést foganatosító szerv, a Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) vezetőjéhez.

A Testület megállapítása szerint a vizsgált ügyben alapjogot sértő intézkedésre nem került sor, ezért a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93.§-ának (2) bekezdése szerint a panasz áttételéről döntött.

A Testület állásfoglalása ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Indokolás

A panaszos a 2008. szeptember 20-án Budapest, Szabadság téren szervezett rendezvény során vele szemben alkalmazott rendőri intézkedések ellen terjesztette elő panaszát, és kérte a Testület vizsgálatát.

I.

A panaszos beadványában a történeteket az alábbiak szerint adja elő. 2008. szeptember 20-án, a Szabadság téren több ezer ember gyűlt össze az oda szervezett rendezvényre, hogy kifejezze a rendszer iránti ellenszenvét. Az előre bejelentett tüntetésen idősek és fiatalok egyaránt részt vettek. A fiatalok közül néhányan összetűzésbe kerültek a téren

¹ Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

található emlékművet védelmező rendőrökkel, mert azok nem voltak hajlandók engedélyezni a tüntetőknek a demonstratív szándékkal, magukkal hozott használt cipők elhelyezését az emlékműnél. Ellenlépésként a rendőrök a tömegbe a panaszos által ismeretlen hatóanyagú könnygáz gránátokat lőttek, és nem voltak tekintettel az idős, beteg résztvevőkre. Később a gázálarcos rendőrök ezen a gázfelhőn „hajtották át” az embereket.

A panaszos elmondása szerint a könnygáz a következő tüneteket okozta nála: légzésbénulásos fuldoklás, hányinger, orrfolyás, erős könnyezés. Hozzáfűzi, hogy ilyen állapotban nehezebb esett kijutni „tiszta területre”.

A panaszos álláspontja szerint a könnygázzal az embereket megfélemlítették és megsértették a szabad vélemény-nyilvánításhoz való jogukat. Sérelmezi, hogy az intézkedés jellegénél fogva olyanokat is sújtott, akik nem követtek el törvénysértést, valamint, hogy a rendőrök fellépését felszólítás nem előzte meg.

II.

A Testület a panasz kivizsgálásához szükséges információk beszerzése érdekében megkereséssel fordult Budapest Rendőrfőkapitányához és a Készenléti Rendőrség parancsnokához. A rendelkezésre bocsátott dokumentumok, valamint kép- és hangfelvételek tanulmányozását követően a panaszolt nap történéseit a Testület az alábbiak szerint foglalja össze.

Az említett napon a Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom demonstrációja az előzetes bejelentésnek megfelelően 18.00 óra körül megérkezett a Szabadság térre, ahol az emlékmű köré a rendőrség előzetesen kettős kordont állított. Mivel a kordon mögött biztosítási feladatot ellátó rendőröket a térre érkező tömeg cipőkkel és más tárgyakkal megdobálta, illetőleg az emlékművet biztosító kerítést rángatta, megbontotta, 18 óra 20 perckor a biztosítási feladatokat ellátó Készenléti Rendőrség állománya előrevonult az Aulich utca – Szabadság tér kereszteződéséhez. 18 óra 21 perckor a tér északkeleti oldalán lévő rendőri erőket megerősítették, ennek ellenére a tömeg agresszivitása növekedett, és testi sérülés okozására alkalmas eszközökkel (kövekkel, üvegekkel, tűzijáték-rakétákkal és Molotov-koktélok) folytatták a dobálást.

A rendőröket ért támadás miatt 18 óra 25 perckor a rendőrség 3 db könnygáz gránátot lőtt ki, amellyel párhuzamosan felszólították a tömeget a tér elhagyására a Bank utca irányába. Ezt követően, 18 óra 30 perckor a Készenléti Rendőrség és a biztosításban résztvevő csapatszolgálati századok állományából egysoros mozgósorfolat állítottak fel, és – a sorfal előreindulásával – megkezdődött a tér kiürítése a Bank utca felé.

III.

1. A panasz vizsgálata körében a Testület nem tér ki részletesen arra a kérdésre, hogy jog- és szakszerű volt-e rendőrség részéről a szabadság téri emlékmű köré kettős kordont húzni, és ezzel megakadályozni, hogy a résztvevők lábbeliket helyezzenek el

az emlékműnél, mert bár a panaszos beadványában erről a történésről említést tesz, arról nem számol be, hogy neki magának is szándékában állt volna cipőt elhelyezni az emlékműnél.

Ugyanakkor egyértelműen kiderül a panaszból, hogy a panaszos sérelmezi a könnygáz-használat megfélemlítő és a vélemény-nyilvánításhoz való jogot korlátozó voltát, és azt a tényt, hogy a könnygáz használata olyanokat is sújtott, akik nem követtek el törvénysértést. Ezen túlmenően a panasz a könnygáz egészségére gyakorolt hatásaira és a tömegoszlatást megelőző rendőri felszólítás hiányára is kiterjed.

Fentiek alapján a Testület a rendezvény feloszlata kapcsán a panaszos gyülekezési és szabad véleménynyilvánításhoz való jogának, a könnygázgránátok alkalmazása kapcsán pedig az egészséghez fűződő jogának sérelmét vizsgálta.

2. A panaszos gyülekezési és szabad véleménynyilvánításhoz való jogának lehetséges sérelme és a tömegoszlatás jogszerűségének tekintetében a Testület a következő megállapításokra jutott.

A gyülekezési jogról szóló 1989. évi III törvény (a továbbiakban: Gytv.) 2. §-ának (1) és (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a gyülekezési jog gyakorlása keretében békés rendezvények tarthatók, amelyeken a résztvevők véleményüket szabadon kinyilváníthatják. A (2) bekezdés szerint a rendezvény résztvevői jogosultak a közösen kialakított álláspontjukat az érdekeltek tudomására hozni. Ez a megfogalmazás egyértelművé teszi, hogy a gyülekezési jog elválaszthatatlan kapcsolatban van a panaszos által említett szabad véleménynyilvánítás jogával. Rendezvények tartása esetén a gyülekezési jog gyakorlása teremti meg a megfelelő kereteket az egyén véleményének kinyilvánításához. Abban az esetben tehát, ha a gyülekezési jog jogszerű korlátozásának lehetősége biztosított, ez a lehetőség a (gyülekezés keretében megvalósuló) véleménynyilvánítási jog tekintetében is szükségszerűen fennáll. A Testületnek tehát azt kellett vizsgálnia, hogy a rendőrség a tüntetést jogszerűen oszlatta-e fel.

A Testület a rendőrség elmondása és a rendelkezésre bocsátott videofelvételek alapján megállapította, hogy a panaszos által összetűzésként aposztrofált események keretében a rendőröket egyes tüntetők kitartóan és intenzíven kövekkel, pirotechnikai eszközökkel, Molotov-koktélokkal dobálták.

A Gytv. 15. §-ának b) pontja alapján felfegyverkezve jelenik meg a rendezvényen az, aki erőszak vagy fenyegetés alkalmazása érdekében az élet kioltására vagy testi sértés okozására alkalmas eszközt tart magánál. A demonstrálók által tanúsított magatartás a Testület álláspontja szerint a fenti jogszabályhely értelmében vett felfegyverkezett fellépésnek minősül. Márpedig ha a rendezvényen a résztvevők felfegyverkezve jelennek meg, a Gytv. 14. §-ának (1) bekezdése értelmében a rendőrség a rendezvényt köteles feloszlantni.

A rendezvények rendjének biztosításával kapcsolatos rendőri feladatokról szóló 15/1990 (V. 14.) BM rendelet (a továbbiakban: BM rendelet) 14. §-a szerint a rendezvény a Gytv. 12. §-ának (2) bekezdésében meghatározott tilalomba ütközik (miszerint „a rendezvényen résztvevők nem jelenhetnek meg fegyveresen, illetőleg felfegyverkezve”), ha a rendezvényen akár egy személy is fegyveresen vagy felfegyverkezve jelenik meg.

Ezt a rendelkezést a Testület aránytalanul korlátozónak, és eképpen alkotmányosan aggályosnak tartja, hiszen a szó szerinti jogértelmezés alapján a szervezői magatartástól függetlenül egy százezres rendezvényt is kötelező lenne felosztatni, ha akár egyetlen személy is testi sértés okozására alkalmas eszközzel jelenik meg és arra lehet következtetni, hogy ezt fenyegetés alkalmazása érdekében teszi. Ugyanakkor a jelen ügyben a felfegyverkezve megjelent, és tényleges erőszakot kifejtő személyek létszáma olyan volt, hogy a Gytv. 14. §-át a rendőrség aggálytalanul alkalmazhatta.

Ugyanerre a következtetésre jut a Testület annak kapcsán, hogy a gyülekezési jog a Gytv. 2. §-a (1) bekezdésének értelmében a békés rendezvények megtartását biztosítja. Ezt fejezi ki ezen szakasz (3) bekezdése is, amely szerint a gyülekezési jog gyakorlása nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást, valamint nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével (ebben az esetben ugyanis a rendezvény már nem tekinthető békésnek).

A Gytv. 14. § (1) bekezdése értelmében ha a gyülekezési jog gyakorlása a 2. § (3) bekezdésében foglaltakba ütközik, a rendőrség a rendezvényt kötelezően felosztatja. A videofelvételek alapján kétséget kizáróan megállapítható, hogy a rendezvény résztvevői a rendőrökkel szembeni támadásukkal jogellenes cselekményeket valósítottak meg, tehát a rendőrségnek a Gytv. 14. § (1) bekezdésének több fordulata alapján is kötelező volt felosztatni a rendezvényt.

Azzal kapcsolatban, hogy a résztvevők egy része által alkalmazott erőszak miatt a rendőrség az egész rendezvényt feloszlatta, a Testület a következőkre hívja fel a figyelmet.

Amint azt az 55/2001. (XI. 29.) AB határozat kifejti, „az Alkotmánybíróságnak azon álláspontja, hogy az államot pozitív kötelezettségek is terhelik az alapjogok biztosítását illetően, már ítélezési gyakorlatának korai szakaszában kialakult. A 64/1991. (XII. 17.) AB határozatában például az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az állam kötelessége az alapvető jogok tiszteletben tartásában 'nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről' [...]. Ebből az is következik, hogy a hatóságnak szükség esetén akár erő alkalmazásával is biztosítania kell a jogszerűen tartott gyűlések lebonyolítását, illetőleg meg kell akadályoznia, hogy azt mások megzavarják. Ennek az állami kötelezettségnek ad törvényi kifejezést többek között a Gyt. [gyülekezési jogról szóló 1989. évi III. törvény] 11. § (2) bekezdése, illetőleg a Btk. 228/A. és 271/A. §-ai. De ezt fejezi ki a Gyt. 1. §-a is, amikor azt nyilvánítja ki, hogy az állam biztosítja a békés gyülekezés jogának zavartalan – más szavakkal kifejezve: mások által nem megzavarható – gyakorlását.”

A Testület szerint tehát a gyülekezési joggal kapcsolatos pozitív állami kötelezettség adott esetben nem csak a békés tüntetést kívülről érő támadásokkal szembeni fellépést követelheti meg, hanem azt is, hogy az állami szervek – elsősorban nyilvánvalóan a rendőrség – a békésen demonstráló tömeg gyülekezési jogát a demonstráció céljával – ténylegesen vagy látszólag – egyetértő, de véleményét megengedhetetlen, jogellenes eszközökkel kifejezésre juttató kisebbséggel szemben is megvédjék – például a garázda elemek kiemelésével.

Annak a megítélése, hogy a békés és erőszakos elemek milyen aránya mellett tekinthető a rendezvény egésze még békésnek, nagyon kényes feladat, amelyet csak a konkrét ügy valamennyi körülményét figyelembe véve lehet megfelelően elvégezni. A kérdés megválaszolásában kiemelkedő súlya van annak, hogy a rendezvény törvényességének fenntartásában elsődleges szerepet játszó személy, a szervező miként lép fel a „belülről” jövő rendezvarással szemben.

A Gytv. 11. § (1) bekezdése szerint a rendezvény rendjének biztosításáról a szervező gondoskodik. A (2) bekezdés értelmében a rendőrség fő szabály szerint a szervező kérésére intézkedhet a rendezvényt megzavaró személyek eltávolításáról. A 12. § (1) bekezdése szerint, ha a rendezvény résztvevőinek magatartása a rendezvény törvényességét veszélyezteti, s a rend másként nem állítható helyre, a szervező köteles a rendezvényt felosztatni.

Jelen ügyben nincsen arra utaló adat, hogy a panasszal érintett rendezvény szervezője bármit tett volna a rendőrök megtámadó csoport tagjainak megfékezése érdekében. Sőt, az állampolgári jogok országgyűlési biztosának helyszínen tartózkodó munkatársai a biztos OBH 5266/2008. számú ügyben tett jelentésében arról számoltak be, hogy „a rendbiztosok már a[z oszlatásra irányuló] felszólítást megelőzően megkísérelték felvenni a kapcsolatot a rendezvény szervezőjével, ez azonban csak a tér kiürítését követően járt sikerrel.” Az ombudsman – teljes mértékben elfogulatlanak tekinthető – munkatársai szerint tehát az oszlatásra vonatkozó döntés meghozatala előtt a rendőrök megpróbálták elérni a rendezvény szervezőjét, és csak az erre tett kísérlet kudarca után döntöttek a rendezvény felosztatása mellett.

A szervező a rendezvény „gazdája”, tevékenysége valamennyi résztvevőre kihat, ő jeleníti meg a rendezvény résztvevőit a külvilág felé (ő felel például a résztvevők által okozott károkért is). Amennyiben tehát a szervező nem próbálja meggátolni az erőszakos résztvevőket a jogellenes cselekmények elkövetésében, nem kéri a rendőrség segítségét a rendezvarók eltávolításában, elérhetetlen a rendbiztos számára, úgy a jogsértő módon fellépő személyek magatartása indokoltan „tudható be” az egész rendezvénynek, függetlenül attól, hogy e személyek esetleg számbeli kisebbségben vannak a résztvevők összességéhez képest. A Testület megítélése szerint ezen az alapon a konkrét ügyben a rendőrség alappal tekintette a rendezvényt békétlennek, és indokoltan döntött a tömeg felosztatásáról. Ez a következtetés összecseng az ombudsman következtetésével is, amely szerint „a rendezvény felosztatásának elrendelésével kapcsolatosan alapvető joggal összefüggő visszásság nem történt.”

Minderre tekintettel tehát a tömegosztatás elrendelése a gyülekezési jog (és eképpen az adott helyen és időben gyakorolható véleménynyilvánítási jog) jogszerű korlátozásának minősül.

3. Az osztatás foganatosításának módjával, ezen belül a felszólítással kapcsolatos panasz vonatkozásában a Testület a következőket állapította meg.

Az eseményekről készült rendőrségi videofelvételek alátámasztják, és kétséget kizáróan bizonyítják azt az állítást, hogy a felszólítás megtörtént, és arra a gránátok kilövésével egyidejűleg került sor.

A BM rendelet 15. §-ának (3) bekezdése általános kötelezettségként fogalmazza meg, hogy a rendőrség a rendezvény felosztatásakor jól hallható módon – hangosbeszélőn – figyelmezteti a résztvevőket, hogy ha nem hagynak fel a törvénysértő magatartásukkal, illetőleg a helyszínről önként nem távoznak el, akkor a rendőrség – akár kényszerítő eszköz igénybevételével is – szétosztatja a rendezvényt. A felszólítással egyidejűleg a rendőrség közli, hogy a résztvevők rendezvény helyszínét milyen irányban hagyják el. A rendelkezés hozzáfűzi, hogy amennyiben a figyelmeztetés nem vezet eredményre, azt kétszer meg kell ismételni.

Az Rtv. 59. §-ának (1) bekezdése szerint ha a jogellenesen összegyűlt, illetőleg jogellenes magatartást tanúsító tömeg a szétosztásra irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget, a Rendőrség – egyéb eszközök mellett – ingerlőgázt alkalmazhat. Az ilyenkor bevethető eszközök alkalmazására a tömeget előzetesen figyelmeztetni kell, ugyanakkor a kényszerítő eszközök közös szabályait tartalmazó Rtv. 61. § (1) bekezdése kivételt enged a figyelmeztetés alól, ha azt az eset körülményei annak közlését nem teszik lehetővé.

Ezzel összhangban a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 74. §-ának (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a felosztásra vonatkozó felszólítást a rendőri fellépés megkezdésével egyidejűleg kell foganatosítani, ha a csapaterőt a tömeg részéről közvetlen támadás éri.

A Testület úgy ítélte meg, hogy mivel a tömeg által tanúsított magatartás a konkrét esetben egyértelműen kimerítette a közvetlen támadás fogalmát, és a rendőrségnek jogszabályban biztosított lehetősége (illetve kötelezettsége) volt arra, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazását a Szolgálati Szabályzatban foglalt módon kezdje meg, nem volt jogsértő, hogy a felszólítás a könnygáz gránátok kilövésével egyidejűleg hangzott el.

4. Abban a tekintetben, hogy az osztatáshoz a rendőrség könnygázgránátot alkalmazott, a Testület az alábbiakat állapította meg. A Szolgálati Szabályzat 74. §-ának (5) bekezdése értelmében tömeggel szemben a csapaterő a következő kényszerítő eszközöket alkalmazhatja: a) passzív ellenállás esetén testi kényszert, b) aktív ellenszegülés esetén rendőrbotot, vegyi eszközt, ingerlőgázt, elektromos sokkoló

eszközt, bilincset, pórázon vezetett szolgálati kutyát szájkosárral vagy anélkül, valamint vízágyút, c) felfegyverkezett tömeg ellenszegülésének megtörésére pirotechnikai eszközt, lóháton vagy járműkötelékben végzett kényszeroszlatást.

A Testület megállapítása szerint jelen esetben a rendőrség a felfegyverkezett tömeg ellenszegülésének leküzdésére ingerlőgázt, tehát a Szolgálati Szabályzat 74. §-ában rögzített skálán a felfegyverkezett tömeggel szemben alkalmazhatónál eggyel alacsonyabb fokú eszközt alkalmazott.

Az alkalmazott oszlatási eszközök megválasztásának mindenre kiterjedő értékelése a Testület kompetenciáját meghaladó rendőrszakmai kérdés, de a videofelvételek és az ombudsman munkatársainak jelentése alapján annyi aggálytalanul rögzíthető, hogy a rendőröket ért támadás jellegének és intenzitásának fényében nem tekinthető nyilvánvalóan aránytalanak a három könnygázgránát alkalmazása.

Abban a tekintetben, hogy a könnygáz hatása annak ellenére érintette a panaszost, hogy maga nem vett részt az erőszakos cselekményekben, a Testület a következőkre hívja fel a figyelmet. Az Rtv. 60. §-ának (2) bekezdése kimondja, hogy a tömeg szétesztatására irányuló csapaterő alkalmazása során a Rendőrség a helyszínen lévők egyéni felelősségét nem vizsgálja. Mivel az oszlatás a fent kifejtettek szerint jogszerű volt, az oszlatás során a könnygáz alkalmazása pedig a Testület megítélése szerint nem tekinthető aránytalanak, az általa a panaszosnak okozott kellemetlenség (amelynek mértékére a Testület az alábbiakban tér ki), a tömegoszlatás természetéből fakadó, jogszerű jogkorlátozásnak minősül.

5. A panaszos a könnygáz hatását a következőképpen írja le: légzésbénulásos fuldoklás, hányinger, orrfolyás, erős könnyezés. Hozzáfűzi, hogy ilyen állapotban nehezebb esett kijutni „tiszta területre”.

Az Rtv. 17. §-ának (1) bekezdése értelmében a Rendőrség a feladatának ellátása során a testi épséghez fűződő jogot *a törvényben foglaltak szerint* korlátozhatja. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy az arányosság követelménye alapján a megfelelő joggal alkalmazott könnygáz használata is lehet sérelmes és ekként jogszerűtlen, ha a rendőrség olyan típusú gázt használ, vagy olyan körülmények között használja a gázt, hogy az az ilyen jellegű beavatkozás során szokásosnál szükségszerűen hevesebb reakciót vált ki az érintettből.

A könnygáznak az az élettani hatása, hogy a helyszínen az érintett személyeknél fulladás-érzetet, orrfolyást, könnyezést vált ki, közismert, ezek hiányában nem volna kényszerítő eszközként használatos. A kérdés tehát az, hogy a szokásos és az eszköz funkciójából fakadóan szükségszerű hatásoknál erősebb hatás a panaszos esetén valószínűsíthető-e.

A 2008. szeptember 20-án zajlott események kapcsán a panaszos a Testülethez egy másik panaszt is benyújtott az ugyanaznap 19 óra 35 perckor (...) r. törm. és (...) r. ftörm. által foganatosított igazoltatása miatt, amelyet a Testület 229/2008/Pan. Számon érkezett. Ebben a panaszban a panaszos előadta, hogy nevezett időpontban az

Andrássy úton (ahol egyébként ekkor ért véget a Szabadság térről átvonuló, kukákat, padokat felborító, tűzcsapokat leverő zavargók oszlatása) „közérdekű információ gyűjtése céljából” készített fényképfelvételeket, amikor három rendőr odalépett hozzá és igazoltatta. E sérelmezett intézkedésről (...) r. őrmester videofelvételt készített, amelyet a Készenléti Rendőrség a Testület rendelkezésére bocsátott.

A felvételen, amely a Szabadság téri eseményeket követően alig egy órával készült, nem látszik, hogy a panaszos rosszul lenne, vagy az általa leírt tünetek közül még bármelyiktől is szenvedne. Ez a körülmény és az, hogy a panaszos a Szabadság téri oszlatást, vagyis a könnygáz belélegzését követően elég erősnek érezte magát ahhoz, hogy a rendőrség tevékenységét az Andrássy útig figyelemmel kísérje és arról közérdekű felvételeket készítsen, a Testület szerint arra enged következtetni, hogy a panaszosra a könnygázgránát nem lehetett a szükségszerűnél intenzívebb hatással, így erre vonatkozó egyéb bizonyíték hiányában aggálytalanul megállapítható, hogy az egészséghez fűződő joga az oszlatás során nem szenvedett sérelmet.

A fentiek értelmében a Testület a panaszos gyülekezési jogának, szabad véleménynyilvánításhoz való jogának és egészséghez való jogának sérelmét nem, csupán jogszerű korlátozását állapította meg, és az Rtv. 93. §-ának (2) bekezdése alapján a panasz áttételéről döntött.

Budapest, 2009. január 28.

Dr. Kaltenbach Jenő
elnök

Dr. Féja András
testületi tag

Dr. Kádár András Kristóf
előadó testületi tag

Dr. Juhász Imre és Fráterné Dr. Ferenczy Nóra

különvéleménye

**a Független Rendészeti Panasztestület 16/2009. (I. 28.) számú
állásfoglalásához**

Nem értünk egyet a Testület azon megállapításával, hogy a vizsgált ügyben alapjogot súlyosan sértő intézkedésre nem került sor, és azzal, hogy ezért a Testület a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 93. §-ának (2) bekezdése szerint a panasz áttételéről döntött.

Indokolás

A panaszos² a Budapest, V. kerület Szabadság téren 2008. szeptember 20-án történt köztéri demonstrációk kapcsán történt rendőri intézkedésekkel kapcsolatban terjesztette elő panaszát és kérte, hogy azt a Testület vizsgálja ki.

I.

A panaszos a megjelölt napon rendezvényen vett részt a Szabadság téren, a szovjet emlékműnél. Az emlékművet kordonnal vették körbe, amely mögött rendőrökből álló sorfal helyezkedett el, ezért a demonstráló tömeg nem tudta elhelyezni az emlékműnél a magyarellenesség áldozatai tiszteletére magával hozott cipőket. Így előbb azokkal, majd pirotechnikai eszközökkel, kövekkel, illetve nehezebb tárgyakkal is elkezdtek dobálni a rendőröket.

Ekkor – a panaszos állítása szerint – minden előzetes felszólítás nélkül a rendőrök a tömegbe a panaszos által ismeretlen hatóanyagú könnygáz gránátokat lőtték, és nem voltak tekintettel az idős, beteg résztvevőkre. Később a gázálcáros rendőrök ezen a gázfelhőn „hajtották át” az embereket.

A panaszos álláspontja szerint a könnygázzal az embereket megfélemlítették és megsértették a szabad vélemény-nyilvánításhoz való jogukat. A panaszos sérelmezi továbbá, hogy a rendőri intézkedés jellegénél fogva olyanokat is sújtott, akik nem követtek el törvénytörést.

II.

A Testület a panasz kivizsgálásához az előterjesztett panaszon túlmenően rendőrségi dokumentumokat – írásos anyagokat, illetve kép-és hangfelvételeket – kért be a rendőrségtől írásos, amelyek értékelése alapján az alábbi következtetésekre jutott.

² Az Rtv. 93/A. § (8) bekezdése értelmében a panaszos személyes adatait töröltük.

III.

1) A könnygáz használatban a rendőrségi tájékoztatásból egyértelműen megállapítható, hogy a megjelölt időpontban két fajta könnygázgránátot alkalmaztak a demonstrálókkal szemben.

- a) CS hatóanyaggal szerelt univerzális könnygázgránátot, valamint
- b) 40 mm-es Skat Shell könnygázgránátot.

Mindkét eszköz szerepel a Rendőrségnél rendszeresített kényszerítő eszközök típusairól és fajtáiról szóló 63/2007.(XII.23.)IRM rendelet mellékletében, azok rendszerbe vételi javaslatát 2007. szeptember 14-én hagyta jóvá az Igazságügyi és Rendészeti miniszter.

Ezen eszközöket a rendőrség nem 2008. szeptember 20-án használta először, hanem 2007. október 22-én és azt követően még öt alkalommal politikai, illetve sportrendezvények alkalmával. A fentiekből következően a bevetett könnygáz általános alkalmazhatósága szempontjából nem volt megállapítható jogszabálysértés.

2) A Szabadság téren történt tömegoszlatás feltételeit – a rendőrség szerint – a tömeg által tanúsított jogellenes magatartás teremtette meg. A kordonnál álló rendőröket a tömeg egy jól körülhatárolható része cipőkkel, kövekkel, tűzijáték-rakétákkal, petárdákkal, üvegekkel és molotov-koktélokkal dobálta, az emlékművet biztosító kordont rángatta, megbontotta.

A közvetlen támadás miatt 18 óra 25 perc körül 3 db könnygázgránát kilövésére került sor, ezzel egy időben a rendőrség részéről megtörtént a felszólítás a jogsértő tevékenység abbahagyására.

A Szabadság téren – a szovjet emlékműnél – tartózkodó tömeg egy része jogellenes magatartást tanúsított, a rendőri egységeket közvetlen támadás érte a felfegyverkezett tömeg részéről, ezért a tér ezen a részén – a rendőrség szerint – fennálltak a tömegoszlatás jogszabályi feltételei.

Itt kell leszögezni és kihangsúlyozni, hogy nem tartjuk indokoltnak és jogszerűnek a könnygázgránátos tömegoszlatás ilyen formáját, amely gyakorlatilag ellehetetlenítette a téren bejelentett másik rendezvény megtartását is, illetve jogsérelmet okozott olyan személyeknek, akik gyülekezési jogukat békésen kívánták gyakorolni.

A DVD felvételeken látható, hogy nem az egész tömeg viselkedett ellenségesen a rendőrökkel, sőt látható volt az a néhány hangadó is, akik dobáltak, mutogattak, sértő kifejezéssel illették a rendőröket.

A színpad és a szovjet emlékmű között egyébként volt akkora távolság, ami nem indokolta a tér azon részének a kiürítését, hiszen ott olyan emberek voltak, akik nem vettek részt semmilyen módon a szovjet emlékműnél elkövetett cselekményekben.

A Strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága szerint, ha egy tüntetés résztvevői közül egy kisebb csoport jogellenes magatartást tanúsít, ez még nem ok arra, hogy a tüntetés többségét alkotók felosztatásra, vagy szétosztatásra kerüljenek, tehát ilyen esetben is meg kell védeni a gyülekezési jogukat békésen gyakorlókat.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága az *Ezelin v. France* ügyben ([1991] ECHR. 29; 11800/85;) kimondta: „a magánszemély az elszórtan előforduló, a tüntetésben részt vevő más személyek által elkövetett erőszak, vagy más büntetendő cselekmények eredményeképpen sem szűnik meg élvezni a békés célú gyülekezéshez való jogot, amennyiben szándékai, vagy magatartása békés marad.”

A Testület azon megállapítása, hogy a fentiekén túl a rendőrséget a konkrét ügyben kógens szabályok kötelezték volna az oszlatásra, azért nem fogadható el számunkra, mert ily módon mintegy „jóváhagyja” azt az alkotmányosértő rendőrségi gyakorlatot, amely negligálja egy hatályos törvény, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény direkt alkalmazását.

Álláspontunk szerint a Rendőrségnek kifejezetten védenie kell a gyűlésen résztvevőket, beleértve, például az esetleges rendbontók, garázda elemek távoltartását, kiemelését vagy saját rendvédelmi erőinek féken tartását is.

A Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 62. §-ának (1) bekezdése kimondja, hogy „A Magyar Köztársaság elismeri a békés gyülekezés jogát és biztosítja annak szabad gyakorlását.”

Az Alkotmánybíróság szerint: „Az Alkotmánybíróságnak azon álláspontja, hogy az államot pozitív kötelezettségek is terhelik az alapjogok biztosítását illetően, már ítélezési gyakorlatának korai szakaszában kialakult. A 64/1991. (XII. 17.) AB határozatában például az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az állam kötelessége az alapvető jogok tiszteletben tartásában »nem merül ki abban, hogy tartózkodnia kell megsértésüktől, hanem magában foglalja azt is, hogy gondoskodnia kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről«. Ebből az is következik, hogy a hatóságnak szükség esetén akár erő alkalmazásával is biztosítania kell a jogszerűen tartott gyűlések lebonyolítását, illetőleg meg kell akadályoznia, hogy azt mások megzavarják. Ennek az állami kötelezettségnek ad törvényi kifejezést többek között a Gytv. 11. § (2) bekezdése, illetőleg a Btk. 228/A. és 271/A. §-ai. De ezt fejezi ki a Gytv. 1. §-a is, amikor azt nyilvánítja ki, hogy az állam biztosítja a békés gyülekezés jogának zavartalan – más szavakkal kifejezve: mások által nem megzavarható – gyakorlását.” [55/2001. (XI. 29.) AB határozat]

Ez a tágabb értelemben az államra háruló kötelezettség egyébként az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogából is egyértelműen kitűnik. Ennek alapján a hatóságoknak kötelessége olyan intézkedések meghozatala, mely a törvényes tüntetések tervezettek szerinti lefolyását biztosítani tudja és minden állampolgár biztonságát garantálja. Megjegyezzük, hogy az Alkotmánybíróság fent hivatkozott 55/2001. (XI. 29.) AB határozatában utal az Európai Emberi Jogi Bíróság 1988. június 21-ei – a *Plattform Ärzte für das Leben vs. Austria* – ítéletének kihirdetése óta fennálló, fent vázolt töretlen ítélkezési gyakorlatára is.

A fentiek alapján a panasznak a tömegosztatásra, annak módjára, illetve a rendezvények felosztatására és szétkergetésére vonatkozó része helytálló, a rendőrség intézkedései e tekintetben jelentősen korlátozták a rendezvényeken résztvevők alapjogait, nevezetesen az Alkotmány

- 1) 61. §-ának (1) bekezdése szerinti szabad véleménynyilvánításhoz való jogot,
- 2) 62. §-ának (1) bekezdése szerinti békés gyülekezéshez való jogot, és
- 3) 70/D.§-ának (1) bekezdésében szabályozott, a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez való jogot.

A rendőrség intézkedései az Alkotmánnyal szoros összhangban álló 1993. évi XXXI. törvény rendelkezéseit is sértették, így a 10. Cikk szerinti véleménynyilvánítás szabadságához való jogot, és a 11. Cikk szerinti gyülekezési szabadságot mint alapvető szabadságjogot.

IV.

A panaszbeadványnak a panaszos egészséghez fűződő jogával kapcsolatos részét illetően úgy véljük, hogy egy, az események után egy órával készült rendőrségi felvétel nem alkalmas a közvetlen vagy közvetett egészségkárosító hatások megítélésére.

Budapest, 2009. január 28.

Dr. Juhász Imre

kisebbségi véleménye miatt korábbi
előadó testületi tag,
elnökhelyettes

Fráterné Dr. Ferenczy Nóra

testületi tag

Független Rendészeti Panasztestület